

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

TESFAY, Sába

Megélhetési stratégiák és a földreform Eritreában / Livelihood strategies and land reform in Eritrea

Eredeti közlés /Original publication:

in: Bodnár Ákos – Kispál Tibor – Pekli József – Sebestyén Éva szerk.: *Szegénységcsökkentési programok Afrikában – Az európai fejlesztési alap forrásainak hasznosítása*, 2008, Gödöllő, Gödöllői Egyetem, 132–143. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.002.204

Dátum/Date: 2017. június / June 4.

filename: tesfay_2008_MegelhetesiStrat

Az elektronikus újraközlést előkészített?

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

TESFAY, Sába: Megélhetési stratégiák és a földreform Eritreában / Livelihood strategies and land reform in Eritrea, *AHU MATT*, 2017, **pp. 1–22.** old., No. 000.002.204, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Közkönyvtárakban és az interneten (lásd: Afrika Tudástár) / In public libraries and at the internet (see: Hungarian Africa Knowledge Base)

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, Afrika Szarva, Eritrea – egység és diverzitás, klímatis és társadalmi tényezők hatása a mezőgazdaságban, a központi magassföld megélhetési lehetőségei és a megbomló rendszer, a földhasználat modernizálása és az 1994-es földreform, a földreform és modernizáció egy erit-

reali felföldi faluban, a földreform várható eredményei nemzetközi kontextusban

African research in Hungary, Horn of Africa, Eritrea –unity and diversity, climatic and social factors in agriculture, the livelihoods of the central hemisphere and the degradation of the system, modernization of land use and the 1994 land reform, land reform and modernization in a highland village in Eritrea, the expected results of land reform in an international context

 AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS, ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK-, DOKUMENTUM- ÉS ADAT-TÁR / THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES, COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* Magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára / Writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* Az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött. / The materials in the database are free but access or downloading are subject to registration.

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig. / The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

MEGÉLHETÉSI STRATÉGIÁK ÉS A FÖLDREFORM ERITREÁBAN

TESFAY Sába

PhD hallgató, ELTE, Néprajz, Európai Etnológia

in: Bodnár Ákos – Kispál Tibor – Pekli József – Sebestyén Éva szerk.: *Szegénységcsökkentési programok Afrikában – Az európai fejlesztési alap forrásainak hasznosítása*, 2008, Gödöllő, Gödöllői Egyetem, 132–143. old.

Afrika Szarva

A találóan elnevezett Afrika szarva – Eritrea, Etiópia, Djibouti és Szomália – sem etnikus összetételét tekintve, sem földrajzi és klimatikus szempontokat figyelembe véve nem tekinthető egységes területnek. A leghangsúlyosabb szerepet a térségben Etiópia foglalja el egyrészt népességének, földrajzi kiterjedésének, másrészt történelmi szerepének köszönhetően. A magyar-afrikai kapcsolatok különösen ezt a kivételes szerepét példázzák. Való igaz, a térségben ez az ország rendelkezik a legnagyobb mezőgazdasági potenciállal. Az etióp gazdaság elsősorban a mezőgazdaságra épül, ez biztosítja a GDP 40 százalékát és az export 80 százalékát. Hatalmas termékeny földterületekkel rendelkezik, változatos éghajlattal, helyenként megfelelő esőmennyiséggel. Emellett ugyanakkor a mezőgazdaság alulfejlett, ami tulajdonítható egyrészt a rendszeresen jelentkező szárazságnak, az ország gyenge gazdasági bázisának és a kül- és belpolitikai konfliktushelyzeteknek.

A térség másik meghatározó állama, még ha földrajzilag nem is tartozik Afrika szarvához, Szudán. Bár az országban kitermelt olaj nem elhanyagolható szerepet játszik ma Szudán gazdaságában, továbbra is a mezőgazdasági szektor biztosítja a megélhetés elsődleges forrását. Az ország exportjának 95 százalékát a mezőgazdaság adja. A legnagyobb afrikai ország 25 százaléka erdővel borított, 35 százaléka pedig termőföld.

Mindkét ország belpolitikai helyzete instabil. Ez kihat a jószomszédi viszonyokra is. Eritrea és Szudán kapcsolata 1994-ben romlott meg, ekkor lezárták a határokat az Eritrea területére be-betörő muzulmán csoportok miatt, akik egyes elemzők szerint Kartúmból kaptak támogatást. Eritrea kormánya szimpatizált a kormányellenes etiópiai oromókkal, a szomáliai konfliktus pedig az etióp–eritreai ellenségeskedés egy újabb frontja lett. Ez a teljes politikai instabilitás állandó bizonytalanságban tartja a térséget. Afrika szarvát az egymást gerjesztő krízisek, kényes államközi kapcsolatok, nomád állattenyésztők magas aránya – akik ennek ellenére gyakran a peremre szorulnak – alkalmassint vallási fundamentalizmus, vitatott határok, strukturális élelmiszer bizonytalanság és migráció jellemzik. E problémákkal az egyes országok egyénileg próbálnak vagy politikai krízishelyzetük miatt nem próbálnak megküzdeni. Egyelőre egységes fellépésre nem volt példa, holott Eritrea példáját tekintve az ideiglenesen fennálló dinamikus kereskedelmi kapcsolatok a kis ország gazdasági stabilitását erősítették. Függetlenségének elnyerése után egészen 1998-ig Etiópia volt Eritrea termékeinek elsődleges felvásárlója, továbbá a nagy ország Eritrea kikötőjén keresztül bonyolította le tengerentúli kereskedelmét, ami biztos gazdasági alapot teremtett a tengerparti országban. Az 1998-as konfliktus kirobbanásával az ország gazdasága rohamosan hanyatlani kezdett. A fegyveres konfliktus bár 2000-ben lezárult, a két ország azóta sem lépett diplomáciai, illetve kereskedelmi kapcsolatba egymással. Hosszú megelőző tárgyalások után 2005-ban megnyitották az 1994 óta lezárva tartott szudáni–eritreai határokat az ország nemzetközi elszigeteltségéből való kilépés reményében.

Eritrea¹ – egység és diverzitás

2007-es becslések szerint a 121,320 km² területű Eritrea lakossága ma már eléri a 4,5 milliót.² A háború befejezésével a lakosság száma rohamosan nőni kezdett, jelenleg a lakosság becslések szerint 44,8%-a 14 év alatti. Ők már egy független, a saját szabadságáért felelős ország

¹ Eritreát elsőként 1889-ben, amikor az olaszok szerződésben egyeztek meg az Etióp császárral, egyesíti az olasz hatalom. 1941-ig olasz gyarmat, majd 1952-ig brit fennhatóság alatt áll. 1952-től pedig 1993-ig Etiópia 14. tartománya.

² Az ország 2005-ös hivatalosan közzétett adataira támaszkodom.

gyermekei, így más neveltetésben részesültek, mint az ország idősödő vezetői, akik a harcok alatt szocializálódtak. A mai fiatalok tankönyveikben a frontokat megtapasztalt szüleik friss hagyományát sajátítják el, megismerkednek a front mindennapjaival, a harcolók és mártírok neveivel, mindennek jelentőségével, az ország egységideológiájával és nemzeti törekvéseivel. Tanulmányaik során, illetve a TV programokon és olvasmányaikon keresztül, továbbá megismerhetik az ország dogmaszerűen bemutatott kilenc népcsoportjának népi kultúráját, melyek együttesen Eritrea nemzetét alkotják.

A beszélt nyelvek alapján a kormány hivatalosan kilenc népcsoport létezését fogadja el, melyek három főbb csoportba sorolhatók: sémi csoportok a tigrinya (50%), tigre (31,4%), rasaida (0,5%); kusita csoportok az afar (5%), szahó (5%), bilen (2%), hedareb (2,5%); nílusi csoportok a kunama (2%), nara (1,5%). A felsorolt csoportelnevezések, az arabot beszélő rasaidák és a bedzsát illetve tigrét beszélő hedarebek kivételével egyben a csoport által beszélt nyelveket is jelölik. A legelterjedtebb nyelvek, melyeket lingua francaként is használnak, a tigrinya, arab, angol és olasz. Bár az „egység a diverzitásban” mottó jegyében a kormány célja, hogy mind a kilenc nyelvi csoport számára az első négy iskolai év anyagát elsajátíthatóvá tegye a gyermekek saját anyanyelvén, ez egyelőre döcögősen halad, ráadásul a felsőbb évfolyamokban az oktatás nyelve már szükségszerűen a tigrinya, tigre, arab vagy az angol lesz. Ez bizonyos csoportok körében nehézségeket okoz, így például a szahó gyerekeknek három különböző írásmódot és négy nyelvet kell elsajátítaniuk, ha középiskolai tanulmányokat akarnak folytatni.

A sűrűn lakott felföldi régióban tigrinya nyelvet beszélnek. Ez a népcsoport rendelkezik saját geez betűs írással, amelyet rajtuk kívül még a szomszédos ország amhara nyelvet beszélői használnak, továbbá ők voltak a korai axumi birodalom³ megalkotói is. A tigrinya nyelvet beszélők többségében letelepedett csoportok, hagyományosan földművelésből tartják fenn magukat.

Bár a nemzeti politikában nem lehet eltekinteni az erős tigrinya dominanciától, a fent bemutatott nyelvi sokszínűség jellemzi az országot, ami megosztott vallási térképpel párosul. Az ország lakosságának körülbelül fele keresztény, többségében az Eritreai Ortodox Egyház-

³ Axum egy a Kr. e. I–II. századtól a Kr.u. 8. századig fennálló királyság a mai Etiópia és Eritrea területén.

hoz tartozik, másik fele pedig muzulmán, nagyrészt szunnita. A vallási megoszlás nagyvonalakban fedi az etnikai határokat, így a főleg ortodox keresztény tigrinya népességen belül az Iszlám hívei dzsiberti néven ismertek, és egyes forrásokban őket a tizedik etnikumként emlegetik.

Az országra jellemző létfenntartási módok megoszlása szintén változatos képet mutat. Többségében nomád állattenyésztő csoportok a sivatagos és félsivatagos területeken élő afarok, rasaidák, tigrék, hedarebek, szahók és bilenek. Ezek az etnikumok részben vagy egészben az ország olyan vidékein élnek, ahol a föld megművelése csak csekély eredménnyel kecsegtethet.

Ezt a változatos képet gyúrja és formálja eggyé a kormány nemzetépítő politikája. A függetlenségért vívott háború emlékezete megköveteli a kormánytól, hogy az etnikumoknak egyenlő jogokat biztosítson. Elődje, az EPLF⁴ ezt fektette le a már 1977-ben kidolgozott *National Democratic Programme of the EPLF*-ben, majd ugyanez a gondolat nyert megfogalmazást 1994-ben a *National Charter*-ben, 1997-ben pedig az Alkotmányban. A függetlenség elnyerése után egy évvel megfogalmazott *National Charter*-ben, amit a PFDJ 3. Kongresszusán fogadott el, a fiatal ország és kormánya a nemzeti egység szilárd megteremtését és fenntartását tartotta elsődleges feladatának. A két közvetlen szomszédjához képest kis kiterjedésű és kis lakosságú ország a stabilitás megőrzésének zálogát látta a nemzeti egység megteremtésében:

As the people and government strive to establish a united and advanced country, within the context of the diversity of Eritrea, they shall be guided by the basic principle “unity in diversity”. (Alkotmány, II. Fejezet, 6. cikkely)

Ez a gondolat a függetlenségi harcokig nyúlik vissza. Az EPLF ügyelt arra, hogy ne etnikai és vallási alapokon szerveződjön, mégis a vezető réteg többségében a tigrinya nyelvet beszélte, ugyanakkor az ország egészéből voltak támogatói. Programjában marxista elveket követve elismerte az ország nemzetiségeinek egyenjogúságát. A front

⁴ EPLF: Eritrean People's Liberation Front. Az 1961-ben alakult ELF-ből vált ki, majd 1991-ben a harminc évig tartó Eritreai Függetlenségi Harcokból az EPLF került ki győztesen. Jogutódja, a People's Front for Democracy and Justice ma az egyetlen és egyben kormánypárt.

a hagyományos családi kötelékektől távol a „rábízott” fiatalok körében támogatta az interetnikus házasságokat. A front valódi „olvasztó tégelyként”, a hagyományos elittől elszigetelten létezett, az etnikus tradíciókból pedig csak a táncokat, ruhákat és énekeket engedte be.

A kulturális reprezentációnál azonban lényegesebb és kényesebb kérdés a nemzet-etnikum viszonyában a politikai képviselő. A többségében magát tigrinyának valló kormány a fenti hagyományokra építve a háború után sem feledkezhetett meg a többi nyolc etnikum politikai képviselőéről. Mindezek ellenére a kormányban elsősorban az egyes etnikumok azon képviselői kapnak helyet – és ez alól nem kivétel a tigrinya népesség sem – akik nem etnikumukat, hanem nemzetüket szolgálják. Ennek a politikai attitűdnek vannak ellenlábasai is, akik a hatalom megosztását követelik, azonban egyelőre ez nem járt sikerrel.

Bár a kormány megalakulása után fontolgatta a nyelvi etnikumok önrendelkezésére alapozva az ország föderatív átrendezését, végül 1996-ban az azt megelőző tíz helyett hat adminisztrációs egység létrehozásában egyezett meg, melyek a korábbi tervvel ellentétben teljesen figyelmen kívül hagyják a nyelvi és etnikai határokat, ezzel is a nemzeti egység megszilárdítása felé megtett újabb lépést remélve.

Míg az egység látszólagos megteremtése egyértelműnek tűnt a függetlenség kivívása utáni években, amikor a volt harcosok valós reményekkel – elsőként az ország történelmében önállóan – az ország újjáépítésébe kezdtek, vagy azt megelőzően, amikor a harcoló felek egymás negatívjaként azonosulhattak saját céljaikkal (ez talán inkább igaz az eritreai oldalra), addig az 1993 óta eltelt 14 évben a nemzeti összetartás gyenge pontjai, törésvonalai is láthatókká váltak, amit a kormány igyekszik mindinkább központi intézkedéseivel ellensúlyozni, illetve megakadályozni. Egység- és nemzetépítés határozza meg a politikát a függetlenség utáni években, ami egyre határozottabb eszközökkel történik, miközben pedig a modernizáció és az önellátás illetve függetlenedés a legfőbb gazdasági célkitűzések. Mindezek komoly politikai erőfeszítéseket és mélyreható társadalmi reformokat kívánnak meg. A mai Eritrea pedig még mindig az átalakulás éveit éli, amelyben a kitűzött politikai célokat az egymást váltó központi intézkedések kísérlik meg megvalósítani.

A kormány egységteremtő politikájának egyik sarkalatos intézkedése a national service, ami minden fiatalnak kivétel nélkül előír egy fél éves katonai szolgálatot és az azt követő egy éves, de gyakran an-

nál hosszabb ideig tartó nemzeti szolgálatot egy kijelölt intézményben vagy munkaterületen. Hasonló kiképzéseket a diaszpórában élő eritreai szülők gyermekeinek is szerveznek.

Az oktatás, a national service, a nemzeti hagyomány és múlt megteremtése illetve a tudatos nemzeti propaganda és intézmények az egységesítést tűzik ki célul, ugyanakkor a már említett etnikus és vallási kötődések és a hagyományos megélhetési formák egyelőre elmentmondanak az egységesítési törekvéseknek. Mindezek az ellenálló évszázados kötődések azonban a térség hosszú idők alatt kialakult egymást kiegészítő rendszerei, melyben az etnikus, klimatikus, földrajzi és topográfiai tényezők ugyanúgy, mint a Közel-Kelet korai múltja is szerepet játszanak. Az egység megteremtésének egyik eszköze 1994-ben a Földreform bevezetése volt, ami a modernizáció jegyében alapjaiban tervezi lerázni mindezeket a kötöttségeket.

Klimatikus és társadalmi tényezők hatása a mezőgazdaságban

Az ország területe négy különböző mezőgazdasági és éghajlati zónára osztható: a keleti tengerparti sávra, a nyugati alföldre, a központi felföldre és a két utóbbi zóna között húzódó keleti meredek lejtőkre. A keleti tengerparti sáv sivatagos, félsivatagos vidék, ahol az eső kiszámíthatatlanul az októbertől márciusig tartó időszakban érkezik, de éves szinten is csak maximum 200 mm esik. Idetartozik az Etiópiába is átnyúló Danakil-mélyföld, ahol a csapadék átlag 0 mm; itt található a térség legmelegebb pontja is. Ez a terület növénytermesztésre nem alkalmas, ezért az itt élő csoportok elsősorban nomád állattartók. Újabban a kormány kísérletet tett a föld öntözéses megművelésére a térségben létesített mezőgazdasági farmokon, ami sikerrel kecsegtet.

A keskeny lejtős keleti övezet jó termőfölddel rendelkezik, egy évben két esős időszakot él meg, alkalmas gyümölcsök, zöldségek és kávé termesztésére is. A nyugati alföldeken a fő mezőgazdasági termékek a cirok, kukorica, köles, hüvelyesek, szezámfő és gyapot. 1500 méter fölött, a felföldön leginkább gabonaféléket, köztük teffet, árpát és búzát tesztenek. Ez utóbbi zónákban az éves csapadékmennyiség 400–500 mm között mozog. Az ország földjének mindössze 5%-a minősül termőföldnek. A többi földterület csak legelőnek alkalmas. Mivel az ország mezőgazdasági termelése a természetes gazdálkodásra épül, és az öntözés a gazdaságokban általában nem megoldott, a ter-

melés elsősorban a csapadék mennyiségétől függ. Ez a függőség különösen jelentős országos szinten, hiszen a lakosság 80%-a mezőgazdasági termelő, elsősorban önellátó gazdálkodó. Az esőzés-szárazság természetes ingadozását a hetvenes éveket megelőzően gabonatartalékok felhalmozásával vagy a főként Szudánba induló ideiglenes munkavállalással ellensúlyozták (Pateman 1988, 164. old.). A háború alatt jelentkező szárazság párosulva a nagy területeket érintő aknásítással, alkalmanként a föld megmunkálására alkalmas férfiak elhurcolásával vagy migrációjával, végzetes károkat okozott. A háború alatt erdőket vágtak ki, hogy a terep beláthatóságát biztosítsák és sáncokat emeljenek, taposóaknákat helyeztek el a frontvonalakon, ami miatt egyes területeken a termelés teljesen megtorpant, továbbá a Derg⁵ termőföldeket és falvakat égetett fel, ezzel megfélemlítve a helyieket. Mindezek olyan károkat okoztak, melyek földrerózióhoz és elsivatagosodáshoz vezettek és vezetnek. Tovább súlyosbítja a helyzetet, hogy az elmúlt években az átlagosnál kevesebb eső esett, emiatt a vízelőhelyek száma is csökkent.

Ilyen feltételek mellett a kilencvenes éveket véve alapul a UNDP adatai szerint az ország a szükséges mennyiség 60–70%-át képes megtermelni olyan években, amikor az eső kellő mennyiségben érkezik, ugyanakkor szárazság idején csak 25% körül terem. Az ország gazdasága így módon nagy mértékben az esőzésektől függ.

Eritrea már az olasz gyarmati időkben sem tudta teljes mértékben megtermelni a szükséges élelemmennyiséget. Bizonyos mezőgazdasági javakból behozatalra szorult, melyet akkor Szudánból és Etiópiából fedezett. Fontos mezőgazdasági termékeket azóta is külföldről szerez be, melyek között van a nemzeti étel alapanyaga, a teff, a kávé, aminek jellegzetes elkészítése fontos szerepet tölt be a mindennapokban, illetve a búza is. Az ország a szükséges élelmiszer mennyiséget részben segélyekből fedezi, részben pedig exportra termelt javainak bevételéből. Az új évezredben a lakosság körülbelül fele az élelmiszersegélyektől függött.

A kormány tervei között nagy hangsúlyt fektet az ország önellátásának biztosítására, amit a mezőgazdasági termelés, elsősorban a földművelés modernizálásával képzel el. Erre dolgozta ki 1994-ben a Földreform programját, és ezt segítik a függetlenség óta zajló projek-

⁵ Az etióp Derg vagy Dergue az 1974-ben hatalomra jutott maoista elveket valló katonai rezsim.

tek, köztük a lejtős területeken a földerózió megfékezése a vidék teraszosításával, vagy a gátak és kutak építése, ami egyenletes vízellátást biztosít.

Miközben az ország természetes erőforrásai (földpát, kálium-karbonát, arany, kaolin, cink, vörösréz, só, hal, gránit, márvány, feltételezések szerint olaj és földgáz is) bevételt biztosíthatnának az országnak, a kormány abbéli elhatározásában, hogy megóvja az országot a túlzott külföldi befolyástól, viszont saját szaktudással és tőkével nem rendelkezik, egyelőre a mezőgazdaságtól remél rövidtávon eredményeket.

Az ország erőforrásainak felhasználásával megteremtett önellátás gondolata a függetlenségi harcok idejéig nyúlik vissza, amikor a harcoló eritreai frontok legfőbb anyagi bázisát a külföldön élő eritreaiak jelentették. A függetlenség kivívása után a harcokat mint az önállóság megteremtésének és a heroikus küzdelemnek időszakát emlegették. Ekkor a már említett EPLF négy lehetőséget vett számba az élelmiszertermelés növelésére, vagyis a lakosság önellátásának megteremtésére. Elsőként a földosztást említi, majd újabb területek művelés alá vonását, a mezőgazdasági eszközök fejlesztését, végül az alapvető szükségleteket kielégítő, fogyasztható élelmiszerek előnyben részesítését az egyéb, piacra termelt javakkal szemben (Firebrace 1984, 85. old.). Ezek a célkitűzések továbbra is prioritást élveznek.

Jelenleg a kormány legfontosabb feladatának tehát a mezőgazdaság modernizálását tartja, mellyel célja egy segélyektől független nemzeti gazdaság létrehozása. Mindezt azonban hátráltatja egyrészt az, hogy a földművelés az országban majdnem kizárólag természetes gazdálkodást jelent, még mindig nem történt meg a földművelés gépesítése, a vidéki lakosság földjeit a hagyományos eszközökkel műveli és az öntözés nem jellemző. A sűrűn lakott felföldön továbbá a föld túlzott kiszípolozása a termőtalaj minőségének romlásához vezetett. Mindehhez járul még az elmúlt évek esőhiánya is. Ráadásul az ország gazdasága érezhetően megrendült, amikor 1998-ban Eritrea konfliktusba keveredett szomszédjával, Etiópiával. Az összetűzéssel Eritrea gyakorlatilag legfőbb üzleti partnerétől esett el: Etiópia több tíz milliós lakosságát ellátó eritreai kikötők maradtak munka nélkül, és iparágak estek el elsőszámú piacuktól. A háború közvetlen hatásaként pedig otthonokat, állatállományt veszített az ország. 2005-ben a gazdaság teljesen megbénult, elapadtak valutaforrásai, megszűnt az import, leállt a termelés. Hogy ebből a keserves nemzetközi elszigeteltségből kilábaljon, a

kormány egyrészt partnereket keresett, másrészt újult lendülettel hangsúlyozta a mezőgazdaság elsődleges szerepét.

A központi magasföld megélhetési lehetőségei és a megbomló rendszer

A mezőgazdaság fejlesztésétől tehát elsőként az ország élelemhiányának megoldását várják. A függetlenség utáni első jelentős agrárreform az 1994-es Földreform volt. Ennek előzményei számos irányba mutatnak, és elsősorban a felföldi földhasználat sajátosságaiból eredeztethetők, és – nemzetgazdasági célokat tekintve – annak hiányosságaira adott válaszként értelmezhetők.

Az eritreai magasföldön, más néven a Kebessza térségben élő tigrinya nyelvet beszélő népesség hagyományosan földművelésből él, melyet kiegészít az állattenyésztés. Ez a terület az ország 1/6-át teszi ki, ugyanakkor az összlakosság megközelítőleg fele él itt. A folyamatos népességnövekedés következtében minden megművelhető földterületnek értéke van, erdőségeket csak elvétve találunk, és az állattartás is másodlagos szerepének köszönhetően nagyrészt a felföldi területek peremvidékére szorult.

A térségre jellemző a föld relatív soványsága és a népességhez mért szűkössége. A folyamatról már Nadel is említést tesz:

„a mindennapos megfigyelések bizonyítják, hogy a felföld népessége szaporodik, és a népesség növekszik” (1946, 3. old.).

Az olasz (1889–1941), majd brit fennhatóság (1941–1952) alatt jelentkező földelkobzások pedig csak tovább fokozták a földhiányt. Ezt helyi szinten a különböző lokális egységeken belül elfogadott szokástörvények próbálták meg kezelni, melyek szabályozták a földcímek osztását, a legelők használatát és a földhöz való jutás kritériumait, és melyek minden esetben szigorúan különbséget tettek a helyiek és újonnan betelepültek között. A földhöz való jutás joga kivételes esetektől eltekintve a földet elsőként művelés alá vonó, vagy arra a jogot megszerző egyén férfi utódait illette. Ezt a formát, amikor egy egyén tulajdonában van egy földdarab, nevezhetjük egyéni tulajdonlásnak. A föld általában kétféle módon öröklődhetett utódai között. A földterület osztatlan maradhatott, és azt használatra, periodikus rotáció kíséreté-

ben az arra jogosult férfi utódok megkaphatták, ilyenkor a föld a patrilineáris ágazat, az enda kezében maradt, és ő rendelkezett a föld adminisztrálásáról. Ezt nevezhetjük ágazati vagy resti tulajdonlásnak. Az öröklés másik formájában a föld folyamatosan továbbaprózódott úgy, hogy a férfi utódok egyenlően részesültek apjuk földjéből. Ezt nevezhetjük tselmi tulajdonlásnak. E két forma nem ritkán egybemosódott; gyakorta ez utóbbi a föld túlzott elaprózódása miatt idővel a resti tulajdonformát követte. Az említettek mellett megkülönböztethetjük még a falutulajdonlást, melyet diessa vagy shehena néven ismernek. Ezt általában a földhasználat egy későbbi formájának tekintik, és kialakulását gyakorta a földhiányra vezetik vissza (erről lásd Nadel 1946; Zekarias 1966).

A földhasználati formák jellegzetesen a rokonsági struktúrára épültek, és ez alól nem volt kivétel a korai, lokalitásokra épülő diessa vagy shehena sem. Ez utóbbiakban azok, akik nem tudták igazolni, hogy a falu valamely őstől származnak, csak nehezen juthattak földhöz. A falvak szegmentált ágazatokra épülő rokoni struktúrája, különösen a tselmi és resti rendszerekben, biztosította minden egyén számára helyét és földhöz való jogát a lokális egységben.

A földhasználat és társadalmi struktúra közötti viszonyt szabályozó szokásjogok mára már csak töredékesen élnek tovább, ugyanis az európai gyarmatosítás ideje alatt már megjelentek a szokásjogok autoritását gyengítő törekvések. A földelkobzások következtében, illetve az azok nyomán jelentkező nem ritkán véres összetűzések enyhítése érdekében Eritrea nagy részén a földhasználatot markánsan érintő intézkedéseket vezettek be. Az olasz gyarmatosítók idején számos faluban bevezették az ott korábban ismeretlen falutulajdonlást. Később pedig, az 1970-es és 1980-as években az etióp–eritreai harcok alatt az Eritreai Népi Felszabadító Front (EPLF) és az ellenében harcoló etióp Derg is szintén a falutulajdont részesítették előnyben, és egyéb, a falu adminisztrációs és politikai struktúráját megreformáló intézkedéseik kíséretében a falu minden férfi tagjának egyenlő jogokat ígértek, amivel remélték eltörölni a hagyományosan a falu „öslakosainak” járó privilégiumokat.

Az egység és modernizáció jegyében fogant meg a Földreform kidolgozásának gondolata is. A harcok alatt az EPLF egy alapos felmérésekre épülő tervet dolgozott ki a vidéki társadalom mobilizálására, melyben nagy teret szentelt a földreformnak. A befolyásuk alá vont területeken, ami 1987-re a falvak egy harmadát jelentette (Pateman

2000, 163. old.), kampányokkal, meggyőzéssel hirdették programjukat a falusiak körében. Az 1977-re kidolgozott *National Democratic Revolution Program* című kiadványában négy csoportba sorolja a felföldi lakosságot: feudális földbirtokos, gazdag paraszt, középparaszt és szegény paraszt. Programjával e két utolsót célozza meg, akik számban az összlakosság megközelítőleg 70%-át tették ki. A program egyik sarkalatos pontja a föld egyenlő elosztása és a falutulajdon bevezetése vagy felélesztése. Továbbá tervezték a nomád és félnomád csoportok mezőgazdasági képzését is. A felföldi falvakban az EPLF emberei a helyi vezetőkkel együtt paraszt gyűlést hívtak össze, akiknek feladata volt, hogy a földet az utasítások alapján újraosszák, és két bizottságot válasszanak, az egyiket a későbbi földosztások lebonyolítására, a másikat pedig a falu ügyeinek intézésére. Eszerint mind a faluvezetésben, mind a földkérdésben a teljes egyenlőséget kívánták megteremteni. Ezek az intézkedések mélyreható változásokat eredményeztek azokon a területeken, ahol az EPLF huzamosabb ideig meg tudta vetni lábát.

Mindez egy meghatározó időszakot jelöl a későbbi nemzetépítés szempontjából, ugyanis az EPLF hetvenes, nyolcvanas években tett lépéseit tekinthetjük a társadalmi és mezőgazdasági modernizáció első igazán jelentős eseményének. Egyben ez a létező társadalmi rend megbomlásának időszaka is, amikor a háborús körülmények, a gazdasági instabilitás a korábban létező erőviszonyok átrendeződése, a gyakori kényszer az otthonok elhagyására, a bizonytalanságérzet eluralkodása a fennálló rend megkérdőjelezéséhez vezetett. Ezzel szemben az ország bizonyos területein a háborús körülmények a fennálló rendszer megőrzését segítették. A fennálló rendszer alapjainak változatlan megőrzésére szolgált Tronvoll példákat (1998a, 261. old.), és megjegyzi, hogy ez részben annak köszönhető, hogy a földjogok birtokosai miközben védték privilégiumaikat, védték a fennálló rendszert is. A faluvezetés és földjogok tehát egy társadalmi rend létező elemei voltak, erre egy egész rendszer épült, így annak megőrzése a lokális vezetés érdekében állt. Másrészt pedig megjegyzi, hogy a háború alatt a rendszer ellen potenciálisan lázadó, többségében fiatalok, tömegével hagyták el a falvakat, és csatlakoztak a frontokhoz. Míg a rendszer alapjaiban ily módon megmaradhatott, addig az egyének ezrével kényszerültek otthonuk és lakóhelyük elhagyására. Ők részben Szudánban kerestek menedéket, részben a frontokhoz csatlakoztak. Szá-

mukra már mást jelent a valaha volt szoros föld-egyen viszony, melynek kapcsán még Nadel az eritreai földművesről ezt írja:

„He does not possess his land but is possessed by it” (1946, 1. old.).

Ez a kötődés szakadt meg akkor, amikor a Szudánban menedéket kereső eritreaiak hazatértek, vagy az otthonukat veszített volt harcosok évtizedek után újra letelepedtek. Nekik a kormányprogram a felföldi földhiányra és a nyugati alföldek kihasználatlanságára hivatkozva eredeti otthonuktól távol biztosított háztelket és megművelhető területet.

Másik lényeges jellemvonása az EPLF programjának, hogy a földműves megélhetést tekinti elsődleges megélhetési forrásnak (lásd Tronvoll 1998b), míg a pásztorkodó, nomád életmód fejlesztésével vagy esetleg fennmaradásával nem számol. Ez a későbbi földprogramokban is hasonlóan elhanyagolt marad. Mindannak ellenére, hogy a sivatagos, vagy félsivatagos kiszámíthatatlan esőzésekkel ellátott, gyakran szárazságtól sújtott területeken a növénytermesztés lényegesen nagyobb kockázattal jár.

A földhasználat modernizálása és az 1994-es Földreform

A háború alatt bevezetett reformokhoz hasonlóan jelentős változás akkor jelentkezett, amikor Eritrea elnyerte függetlenségét. Az EPLF került ki győztesen a 30 évig Etiópia ellenében vívott háborúból. Sikerét a későbbi elemzők szerint átfogó reformprogramjának köszönhetette, amivel képes volt nagy tömegeket mobilizálni. A Függetlenség (1991) után 1993-ig egy átmeneti kormány állt Eritrea élén, ami a People's Front for Democracy and Justice néven 1994 óta még mindig kezében tartja az ország irányítását. Első néhány évében gyakorlatilag az egész országra kiterjesztette a harcok alatt kidolgozott programját. A program értelmében az ország egészében bevezették a falutulajdonlást, melyben a földcímek minden egyénnek nemre, etnikus és vallási hovatartozásra való tekintet nélkül egyenlően jártak, eltörölték az „őshonos” családok privilégiumait és a nyilvános közgyűléseket bízták meg a falusi közigazgatással.

1994-ben a kormány kihirdette Földreformját, mellyel minden földet az állam kezébe helyezett. Ez a kiáltvány fő vonalaiban a követke-

zöképpen néz ki: a föld tulajdonosa az állam; a jogok juttatása az állam hatáskörébe tartozik; háromféle haszonélvezeti jogot különböztet meg: háztelekre és megművelhető földre minden eritreai állampolgár jogosult lehet, míg haszonbérleti jogok mezőgazdasági farmok létesítésére, befektetésre adhatók. Háztelekre és megművelhető földre az a 18. életévét betöltött személy jogosult, aki eleget tett nemzeti kötelezettségeinek, tekintet nélkül vallására, nemére, etnikus hovatartozására. A megművelhető földeknél továbbá még kritérium, hogy az egyén a faluban lakjon vagy elsődleges megélhetése a földből származzon. A reform továbbá tartalmazza, hogy minden földre jogosult élethosszig tartó haszonélvezeti jogokat kap, ezzel megszűnik a föld időszakos rotálódása, és a jogosult halála után, ha örökösei nem tartanak igényt előjogaikra, a föld visszaszáll az államra. (Land Proclamation 1994/58)

A Földreform egyik megfogalmazója, Alemseged Tesfai (é. n.) megemlíti, hogy a hagyományos földhasználati rendszerek nem elégítik ki a modern követelményeket, mert a föld folyamatos degradálódása és a népességnövekedés földhiányhoz vezetett, minek következtében egyes falvakban több mint 40 éve nem volt földosztás, amivel a fiatal generációk megélhetését lehetetlenítik el. Vagyis a hagyományos földhasználat nem bizonyult elég hatékornak. A reform szerinte megtartja az alapokat, viszont megváltoztatja a ráépülő struktúrát, azaz a kormány lesz felelős a földosztásért és az adminisztrációs feladatokért (é. n., 9. old.). Eszerint a reformok várhatóan enyhítik a földhiány problémáját, megfékezik a föld degradálódását és előmozdítják a magántőke befektetést és a kezdeményező kedvet, ugyanis az egyén feltételezhetően jobban gondját viseli majd földjének, ha azt élethosszig tartó használatra kapja meg, továbbá az egész ország területét átfogó természete miatt csökkentik az eltérő szokásrendszerekben gyökerező földviták számát és fenntartják a gazdasági egyenlőséget az állampolgárok között

A reformot azonban számos kritika éri, ugyanis egyes területeket és csoportokat hátrányosan érint. Az egyik legjelentősebb és gyakran hangoztatott kritika az, hogy szinte teljesen figyelmen kívül hagyja a nomádokat, akik pásztorkodásból tartják fenn magukat (lásd Tronvoll 1998b; Naty 2002; Favali – Pateman 2003, 127. old.). Naty továbbá kihangsúlyozza a délnyugati marginális csoportok helyzetét, akiknek földhasználati rendszerét gyakorta félreértették a felföldi kormányalkotó csoportok. Az ebben a régióban élő kunamák és narák klán kö-

zösségei tulajdonosai voltak a földnek, amit a szokástörvényeikben meghatározottak szerint műveltek. A gyarmatosító hatalmak és a mai kormány azonban a látszólag használaton kívül eső földeket kisajátították nagyüzemi termelésre. A pásztorcsoportokat is hátrányosan érinti a legelőföldek csökkenése vagy a rendszeres itatóhelyek köré épülő üzemek, melyet ugyan a reformkiáltvány szabályoz, és előírja, hogy ilyen esetekben a nomádok számára biztosítani kell az utat a forrásokhoz. Tronvoll (1998b, 475. old.) továbbá megjegyzi, hogy ezt tekinthetjük a hagyományos letelepedett-nomád ellentétnek, ami az eritreai történelemben az EPLF–ELF harcában is felismerhető.

A Földreform teljes bevezetése még várat magára. A kormány annak fokozatos bevezetése mellett döntött. Országszerte ma még a hagyományos földhasználati rendszerek vannak gyakorlatban, ma azonban már háztelekhez csak az juthat, aki az új törvények szerint arra jogosult. A földjogokat is az abban foglaltak szerint osztják, a föld azonban továbbra is periodikus rotációban marad.

A Földreform következményei nehezen megjósolhatók, annál is inkább, mivel a kormány úgy tűnik, azt flexibilis eszközökkel tervezi bevezetni. Egyelőre nagy energiákat fektetnek a földek osztályozásába, ami alapján várhatóan a telkek egyes területeken egyenlően kioszthatók lesznek. Tronvoll (1998a, 276. old.) a folyamatban a kormány azon törekvését látja, amely a közösségek felbomlásához vezet, és előmozdítja a nemzetállam kialakulását. A várható következmények között megemlítik még a rokonsági kötelékek meglazulását, illetve a családi kapcsolatok átalakulását, annak következtében, hogy a nők is házhoz és földhöz juthatnak majd (Favali – Pateman 2003, 129. old.).

A Földreform tehát a felföldi földhasználatot tekinti alapnak, arra építve egy modernizációs tervet vizionál, melyet az ország egész területén tervez bevezetni. A reform célja, hogy egy működő nemzeti gazdaság megteremtését előmozdítsa, biztosítsa az ország és a gazdaság résztvevőinek függetlenségét, elősegítse az ország egységesítését, továbbá segítse a mezőgazdaság infrastrukturális fejlesztését és a földek körültekintőbb gondozását. Másrészt viszont a reform támadói hiányolják a pásztorkodó, nomadizáló csoportok érdekeinek védelmét, a reform egyértelműen a letelepedett népességet támogató természetét, ami az állattartást negatívan érintheti, annak ellenére, hogy a föld minősége sok helyütt nem teszi lehetővé a földművelést, és az ország legfőbb export cikkei elsősorban a bőr, hús és élő állatok.

A Földreform és modernizáció egy eritreai felföldi faluban

A Földreform egyik már említett célja, hogy országszerte egységesítse a földhasználatot. Ez a vezetés makro-fejlesztési politikájának részét képezi, és mint olyan, egy a helyi sajátosságoktól elrugaszkodott elképzelést ragad meg. A felföldi régió kerületeinek és falvainak földhasználatja ugyanis nem egységes. A különbségek két tényezőnek tulajdoníthatók. Egyrészt a térségenként kialakult szokástörvényekben mutatkoznak eltérések, melyek a helyi történelmi, topográfiai sajátosságokra és etnikus viszonyokra vezethetők vissza. Az innen eredeztethető különbségek az évszázadok gyakorlatában rögzültek. A nem a hagyományos rokon struktúrára épülő jelentősebb eltérések pedig a 20. századi reformoknak tulajdoníthatók. Az olaszok megjelenését követő időszakokban már jól nyomon követhetők az egyes térségeket ért központi reformok.

A fentiekben bemutatott országos szintű változásokat lokális szinten az alábbiakban egy felföldi falu példáján szemléltetem. Beleza más felföldi faluhoz hasonlóan egy a rokonsági struktúrára épülő település, ahol egészen 1982-ig, a Derg reformok bevezetéséig a hagyományos, ágazati struktúrára épülő tselmi földhasználati rendszer volt használatban. Ebben a rendszerben a föld rotálódása és a földcímek osztása az íratlan szokástörvények szerint működött. Jelentős változás a rendszerben akkor történt, amikor 1975-ben a falut az etióp Derg felégette, aminek következtében az, aki csak tehetett, onnan elköltözött. Hét évvel később a Derg bevezette a falutulajdonlást. A falusiak erre úgy emlékeznek vissza, mint egy kényszerű váltásra, ami csak azokat érintette, akiknek nem volt lehetősége a falu elhagyására.

A falu 1991 után újra benépesedett. Azok, akik ideiglenesen Aszmarában húzták meg magukat, visszaköltöztek, és apaági felmenőik után földet kaphattak immáron az újonnan bevezetett, fent bemutatott EPLF reformok jegyében. Ez a váltás leginkább az adminisztrációt érintette. A földet továbbra is a korábbiakkal megegyező módon művelték, az ágazatoknak azonban többé nem volt szerepe és beleszólása a föld adminisztrálásába. Azonban nem szűnt meg teljes mértékben a szerepük, ugyanis mind a mai napig ahhoz, hogy valaki földet kapjon, igazolnia kell, hogy apaági felmenői a faluból származnak. Ezt pedig az az ágazat igazolhatja, melyhez a család tartozik. Hasonlóan, mind a mai napig az ágazatokat külön felkérlik, számolják össze, hogy az aktuális törvény szerint hány földre jogosult egyén tartozik hozzájuk, és

ez alapján határozzák meg, hogy hány egyenlő részre kell felosztani a földterületeket, amelyeket viszont már az ágazatoktól teljesen függetlenül végeznek és osztanak.

A Földreform teljes bevezetése várat magára. A földosztást és földrotációt egyelőre nem érintette a reform, vagyis az élethosszig tartó haszonélvezeti jog még nem került bevezetésre. Jelentős változás érte azonban a földre jogosultság kritériumait. Egyrészt ma azok a családok vagy alkalmasint nem családok férfiak és nők kaphatnak háztelkeket és megművelhető földet – egységesen 500 m²-t –, akik letöltötték nemzeti szolgálatukat, vagy akik felmentést kaptak e szolgálat alól. Ily módon a földhöz való jog eltávolodott a falusi lokális adminisztrációtól, és állami, központi döntéssé lett. Földet kaphatnak továbbá a külföldön élő eritreai állampolgárok is.

A Földreform egyik kimondott célja, hogy segítse tisztázni és elfeledtetni a múltban gyökerező földvitákat. Két példát is szolgáltat erre Beleza. Egy földterület hovatartozása vitatott volt Beleza és a szomszédos Adi Nefasz között. A vita az olaszok idejéig nyúlik vissza, amikor egy földterületet az olasz közigazgatás kisajátított Beleza földjéből, és cserébe Adi Nefasz földjét ajánlotta fel, míg ez utóbbi falu annak megfelelő nagyságú földet kapott területének másik oldalán. Később Adi Nefasz visszakövetelte földjét, amelyen a kormány a függetlenség után kormányépületeket emelt, ezzel lezárva a konfliktust. A másik vita egy szintén Adi Nefasz és Beleza közötti földterület fölött robbant ki akkor, amikor a Derg bevezette a falutulajdonlást és az addig közösen birtokolt föld hovatartozása kérdésessé vált. Ennek a földterületnek hovatartozása olyan férfiak közbenjárására tisztázódott 2006-ban, akik a faluban születtek, de ma Aszmarában, legtöbbször a közigazgatásban dolgoznak.

Falusi szinten a Földreform tehát a földvitákban sikert könyvelhet el. A lokális kötődések meglazultak, ami tulajdonítható részben az 1975-ös, de Belezában 1982-ben bevezetett Földreformnak, amikor a földek adminisztrálása átkerült a faluvezetés kezébe, ezzel együtt az ágazatok szerepe is csökkent mind a gazdasági, mind a kulturális életben.

A termelékenység azonban nem nőtt, sőt, visszaesett. A földterülete és minősége nem elegendő, egy átlag család évek óta nem tudja az egy éves gabona mennyiséget megtermelni. Mivel az élethosszig tartó haszonélvezeti jogokat még nem vezették be, annak hatása nem látha-

tó. Ettől várják, hogy a termelő majdan jobb gondját viselje földjének, és megóvja a túlzott kiszípolozástól.

A Földreform lehetővé teszi a föld kereskedelmi célokra történő bérletét. Ennek köszönhetően a falu vezetése bérbe adott egy földterületet, melyet mezőgazdasági célokra használnak. A falu a bérleti díjból fedezi középületeinek és főútjának rendben tartását. A bérlők pedig a bevezetett szivattyúrendszernek és a trágyázásnak köszönhetően a föld eddigi legjobb kihasználását érték el.

A Földreform várható eredményei nemzetközi kontextusban

A Földreform a tulajdonviszonyokat átstrukturálta, ugyanakkor nem kapcsolta be a földet a kereskedelmi körforgásba. A föld tulajdonosa az állam lett, és nem az azt használó közösség. Ezzel a gazdálkodást kimozdítják társadalmi és kulturális beágyazottságából, az egyén, illetve a gazdálkodó többé nem lokális közösségének tagjaként, hanem nemzetének tagjaként műveli földjét. A program igyekszik az egyén-föld viszonyát racionális és pusztán gazdasági alapokra helyezni. Gazdasági szempontból az egyén ily módon egyenesen a politikai, nemzeti apparátusnak lesz alárendelve, és feltételezhetően csökken a lokalitáshoz, helyi társadalmi struktúrához való kötődése.

Ugyanakkor mindez azt is előrevetíti, hogy míg eddig a közösségek gondját viselték a földnek, amit szokástörvények, a környezettel fenn tartott szükségszerű szimbiózis megkövetelt, ebben a modernizációs rendszerben az államnak és az egyénnek kell mindezt átvállalnia. Ma, ha valaki földet igényel, akár befektetési szándékkal, akár családi gazdaság létrehozása céljából, az állam bizonyos éves adó megfizetésére kötelezi, továbbá előírja, hogy a föld kiutalásakor meghatározott célokra kell a földet használnia. Ha a birtokló ennek nem tesz eleget, és nem végzi a meghatározott tevékenységet, az állam elveheti tőle a földet. Az állam ennek értelmében teljes ura és legfőbb tulajdonosa a földeknek. Az egyének azt csak használatra kaphatják meg, amiben nagyon hasonlít a korábbi rendszerekhez, amikor a földek adásvásárlása szintén csak kivételes esetekben történhetett meg. Akkor is, és a Földreform értelmében is a földnek elsősorban használati értékét ismerték el.

Tehát a program egy hagyományos alapokra épülő mégis modern nemzeti gazdaságot vizionál. Ezen keresztül az eritreai vidéki gazda-

ságok önellátását remélik megvalósítani úgy, hogy közben a gazdaságok technikai és infrastrukturális fejlesztését várják. Bár a reform célja, hogy önellátó gazdaságokra épüljön a vidéki társadalom, visszaszorítsák a külföldi segélyek és import hangsúlyos szerepét, és ezáltal önálló, stabil eritreai gazdaságot építsenek fel, egyelőre még kérdéses, hogy be tudja-e váltani a hozzáfűzött reményeket.

Az önellátás kisgazdaságokon keresztül történő megvalósítása mellett támogatják a kereskedelmi befektetéseket is. A kereskedelmi célú földbérlés bérleti díj fejében meghatározott célokra használható. A nagyüzemi termelésre fordított földek többsége nem a sűrűn lakott felföldi területeken, hanem az ország nyugati részén helyezkedik el, ugyanis ott hagyományosan főleg nomád-félnomád állattartó csoportok éltek vagy földműves kunama és nara csoportok, akiknek földhasználati szokásai eltérnek a felföldi tigrinyákétól. (lásd Naty 2002) A földhasználat reformjának egyik nem titkolt célja volt, hogy a mezőgazdasági termelést a kereskedelmi farmok létrehozásával fellendítse, hasonlóan ahhoz, ahogyan az olasz farmokat létrehozták. Ez a fajta bérlés tőkét és befektetést igényel ugyanakkor fizetett munkahelyeket teremt és bevonja a mezőgazdaságot a kereskedelmi körforgásba.

Eritrea elsődleges feladata, hogy megoldja az ország élelmezésbiztonsági problémáit, és célja, hogy mindezt a föld legjobb kihasználásán keresztül érje el. Ehhez a mezőgazdaság megreformálása elengedhetetlen. Jelenleg az ország ipara fejletlen, az ipari üzemek pedig igény, kereskedelmi kapcsolatok és valuta hiányában kihasználhatatlanok. Ilyen gazdasági helyzetben a mezőgazdasági termelés növekedése nyújthat némi enyhülést. Ehhez pedig jelenleg külföldi tőke bevonására van szükség.

Felhasznált irodalom

- FAVALI, L. – PATEMAN, R.
2003 *Blood, Land and Sex: Legal and Political Pluralism in Eritrea*,
Bloomington: Indiana University Press.
- FIREBRACE, J. – HOLLAND, S.
1984 *Never Kneel Down: Drought, Development and Liberation in
Eritrea*, Nottingham, Spokesman.
- LAND PROCLAMATION 1994/58
- NADEL, S. F.
1946 Land Tenure on the Eritrean Plateau, *Africa*, 16. évf., 1. szám,
1–22; 16. évf., 2. szám, 99–109. old.
- NATY, A.
2002 Environment, Society and the State in Western Eritrea; *Africa*
72. évf. 4. szám, 569–597. old.
- PATEMAN, R.
1988 Drought, Famine and Development; in: CLIFFE, L. – DAVID-
SON, B. (szerk.): *The Long Struggle of Eritrea for
Independence and Constructive Peace*, Nottingham,
Spokesman, 163–186. old.
2000 *Eritrea: Even the Stones are Burning*, Lawrenceville NJ, Red
Sea Press.
- THE CONSTITUTION OF ERITREA 1997
- TESFAI, Alemseged
é. n. Property Rights, Land Tenure and the Constitution, The
Eritrean Challenge.
- TRONVOLL, K.
1998a *Mai Weini*, Asmara, The Red Sea Press.
1998b The Process of Nation-Building in Post-War Eritrea: Created
from below or Directed from above?, *The Journal of Mo-
dern African Studies*; 36. évf., 3. szám, 461–482. old.
- ZEKARIAS, A.
1966 *Land Tenure in Eritrea*, Addis Abeba, Addis Printing Press.

Livelihood and the Land Reform in Eritrea

Sába TESFAY, doctoral candidate

ELTE, Doctoral School of Ethnography: European Ethnology

Eritrea, with its diverse ethnic traditions, officially gained its independence in 1993. Since then, the government has been striving to unite the country and alleviate division along ethnic, religious or linguistic boundaries. One way of attaining national unity is through the economy. The Land Reform of 1994 is part of an agricultural reform series in Eritrea, and as such, has been part of a large-scale modernization and nationalization scheme. It is rooted in the EPLF's program of 1977. The idea behind the land law was that the prevailing land tenure systems could not accommodate the growing population and were an impediment to development and the introduction of modern techniques. It aims at assuring agricultural and industrial development, encouraging private investment, facilitating the improvement of the living standard of the people of Eritrea and being applicable throughout the nation. This fits into the modernization policy of the country, which visions a self-sufficient national economy.

According to the Land Proclamation, land is owned by the State, every Eritrean citizen is entitled to usufruct right over land. It differentiates between tiesa (land for housing) and farming land. Tiesa is due to every citizen above eighteen, provided they have applied for it and they have fulfilled their national duties as it is specified in Legal Notice 31/97. Farming land is due to any citizen whose livelihood depends on it. The Land Proclamation, furthermore, allows for leasehold, where there is not any citizenship requirement.

The Land Reform has not been completely implemented. The criteria for allocating land for housing has already been altered, although life-long usufruct rights over arable land have not been introduced yet. Therefore, its consequences are yet to be seen.

Pursuant to the Land Reform, the owner of all land in the country is the state; the government can allocate land complying with their national policy. At present, the government is seeking potential agricultural investors to improve agricultural productivity.